

УДК 373.3.016.043.2-056.2/3:811.111

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.31>

С. Б. ШЕЛУДЧЕНКО

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: sheludchenko@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5998-1531>*

Я. І. МАЛАХОВСЬКА

*студентка,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: malahovska.yaryna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8066-5405>*

АСОЦІАТИВНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 1–2 КЛАСІВ

У статті визначено поняття «метод асоціативних символів» (МАС) та описано суть асоціативної методики, її функціональність і значення для навчання іноземної мови в інклюзивному освітньому середовищі 1–2 класів. Установлено психолого-педагогічні критерії для ефективного залучення асоціативних методик викладання. Розглянуто основні навички, які допомагають розвинути методику в ході опанування іноземної мови, і схарактеризовано переваги й труднощі під час застосування в інклюзивному класі. Окреслено освітній потенціал методики асоціативних символів під час подолання труднощів у процесі навчання здобувачів освіти з психофізіологічними порушеннями. Виділено категорії, для яких методика оптимальна.

Молодший шкільний вік визначено як важливий період для вивчення іноземної мови з огляду на превалювання образного мислення. Це передбачає широке використання асоціацій у навчальному процесі молодших школярів, що зі свого боку потребує відповідної підготовки майбутніх учителів.

Раннє вивчення іноземної мови необхідне для здобувачів освіти загалом, і з психофізіологічними особливостями зокрема. Діти з обмеженими можливостями ще в дошкільному віці починають розуміти свою відмінність від однолітків без порушень розвитку. Тому в освітньому закладі необхідно створювати необхідні умови для формування в дітей з особливими освітніми потребами самостійності, впевненості, мобільності ще в ранньому віці, адже всі діти є цінними й активними членами суспільства. Найсуттєвішими труднощами в навчальному процесі й середовищі закладів загальної середньої освіти є навчальні й матеріально-технічні проблеми для дітей з особливими потребами. Саме тому необхідно приділити найбільшу увагу підбору ефективних і доступних методів навчання.

Методика асоціативних символів – це метод «живого» викладання, ігровий метод, мова рухів, жестів, міміки. Він дозволяє дитині пізнавати світ у живому спілкуванні, що і є головною перевагою методу, оскільки дитина вчиться, не втомлюючись. Визнано, що перевага методу асоціативних символів над іншими формами навчання полягає в тому, що він ігровий. Установлено, що залучення різних аналізаторів допомагає учням компенсувати свої особливості й розвивати вроджені задатки. Доведено, що ігри захоплюють увагу, розвивають пам'ять, спонукають учнів до активної взаємодії з вчителем.

Розглянуто, що гра й асоціації дають змогу повторити лексику з теми, організувати відпочинок на уроці, активувати словниковий запас дітей, навчити учнів вживати лексику в різних мовленнєвих ситуаціях, розвивати творчість.

Ключові слова: інклюзивна освіта, метод асоціативних символів, аналізатор, психофізичні порушення, гра, іноземна мова.

Постановка проблеми. Система української освіти сьогодні перебуває в стані модернізації, зумовленої тенденціями світового розвитку. Активне впровадження реформ нової

української школи й запровадження інклюзивної освіти в загальноосвітніх закладах зумовлюють пошук нових, науково обґрунтованих, практично значущих і методично доцільних

способів і методів ефективного учіння іноземної мови дітей молодшого шкільного віку. У фокусі уваги підходи до організації єдиного інклюзивного освітнього середовища, що залучає здобувачів із психофізіологічними порушеннями. На сучасному етапі викладання іноземних мов значна роль належить новим прийомам, які відповідали б вимогам модерної освіти. Зважаючи на вищезазначене, асоціативний метод навчання та його застосування в процесі навчання іноземної мови учнів 1–2 класів є на часі.

Аналіз попередніх досліджень. Значну увагу вищезгаданій проблемі приділяли світові науковці, зокрема Й. Ф. Гербарт, який заклав основи асоціативної теорії, Д. Гартлі й Дж. Прістлі, які розвинули теорію. Багато праць асоціативним та їхнім характеристикам також присвятили Г. Еббінгауз, В. Вундт (Німеччина), Г. Спенсер, А. Бен (Велика Британія), І. Тен (Франція). Українськими науковцями Л. Є. Гусак і С. В. Гунько було розроблено систему асоціативних символів для вивчення іноземних мов. Дослідження питань інклюзивної освіти й особливостей взаємодії дітей із різними психофізічними можливостями в одному класному середовищі проводили Т. М. Гавлітіна, А. А. Колупасєва й інші.

Мета розвідки полягає в установленні функціональних особливостей застосування методу асоціативних символів для навчання іноземної мови учнів 1–2 класів в інклюзивному освітньому середовищі, що передбачає виконання таких завдань: окреслити поняття асоціативного методу в освіті; установити кореляцію між залученням асоціативних методик і розвитком критичного мислення; прослідкувати еволюцію асоціативного методу; зіставити поняття асоціації та аналогії (з урахуванням логічних форм мислення); встановити психолого-педагогічні критерії для ефективного включення асоціативних методик викладання; схарактеризувати параметри освітнього інклюзивного середовища; гіпотетично виокремити категорії дітей із психофізічними порушеннями, для яких метод може бути ефективним; перевірити ефективність методики в освітньому інклюзивному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Перебування в новому, відмінному від буденного середовищі,

знайомство й учіння складні не лише для учнів із психофізічними вадами, а й для дітей загалом. Водночас молодший шкільний вік є найбільш прийнятним для розвитку критичного мислення та вивчення іноземних мов. На такому етапі основною складовою частиною для дітей є ігрова діяльність, тому їх легко зацікавити вивчати мову через знайомі для них заняття. Опанування мови починається з відчуттів, із процесу відтворення в мозку людини окремих властивостей та явищ, які безпосередньо впливають на її органи чуття, тому для швидкого й успішного вивчення іноземної мови важливо залучити якомога більшу кількість аналізаторів дитини: зір, слух, мовленнєво-моторні й рухові аналізатори [Гуцько та ін. 2010 : 3–8]. Починаючи знайомство з іноземною мовою, учні стикаються з низкою проблем, що корелюють зі збагаченням лексичного запасу, граматичним оформленням мовлення та опануванням належної вимови. Саме асоціативна методика може стати в пригоді й значно полегшити процес навчання, зокрема коли йдеться про іншомовну лексику.

Поняття «асоціація» виникло ще в давні часи. Історично науковці пов'язують асоціації з іменами Арістотеля та Платона. Філософ Платон твердив про можливість пригадування за схожістю та суміжністю [Платон 1923 : 147]. Арістотель вважав, що образи, які виникають без видимої на те зовнішньої причини, є продуктами асоціацій [Арістотель 1976 : 35–36].

Основи асоціативної теорії були закладені Т. Гоббсом і розвинуті в працях Д. Гартлі й Дж. Прістлі, які вважали, що в основі мислення лежить асоціація зображень предметів зі словом, а в основі волі – асоціація слова й руху. Мислитель Д. Гартлі є творцем першої закінченої асоціативної психології [Прістлі 1934 : 194].

Коли Дж. Лок описував появу упереджень і «хибних ідей», він представив термін «асоціація» в наукову парадигму [Локк 1985 : 89]. Сучасний термін “association” має такі визначення: a feeling or thought that relates to someone or something [Cambridge];

1) *something linked in memory or imagination with a thing or person;*

2) *the process of forming mental connections or bonds between sensations, ideas, or memories* [Merriam-Webster].

Аналіз дефініцій свідчить, що йдеться про кореляцію, яка може бути безпосередньою або ж реалізованою на інтуїтивному рівні.

У порівнянні з філософією та психологією інтерес науковців до мовних асоціацій з'являється значно пізніше. Уважають, що В. Гумбольдт був першим, хто заговорив про асоціації в лінгвістиці. Аналізуючи діалектику об'єктивного й суб'єктивного в мові, він визначив, що взаєморозуміння зумовлене тим, що люди «<...> доторкаються до одних і тих самих клавій інструменту свого духу, внаслідок чого в кожного виникають у свідомості відповідні, але неоднакові смисли» [Гумбольдт 1984 : 166].

Дослідник Ф. де Соссюр уважав, що все, у чому виражається сучасне становище мови, потрібно уміти звести до теорії синтагм і теорії асоціацій. Він виділив два типи відношень між асоціаціями: синтагматичні (складаються з двох одиниць, які мають продовження) і асоціативні (кількість членів яких та їх послідовність появи в пам'яті непередбачувані) [Соссюр 1977 : 155].

Мовознавець О. О. Потебня розвинув уявлення про слова як форми мислення. Внутрішню форму слова можна описати як асоціацію між об'єктом та якимось іншим об'єктом за однією визначальною ознакою [Потебня 1989 : 83].

Існує кілька визначень поняття «метод асоціативних символів» (далі – МАС):

1) ігровий метод, в основі якого лежить мова рухів, жестів, міміки, мова нашого тіла, кодова мова уявлень та асоціацій [МАС 2013];

2) метод «живого» викладання, в основу якого закладений природний спосіб засвоєння лексики через «життєвий досвід», без зазубрювання лексичного матеріалу [Спусканюк].

За С. В. Гунько, МАС – це метод, під час використання якого значення нового мовного явища (лексичного або граматичного) розкривається через утворення асоціативних образів (символів), за якого той, хто навчає, і той, кого навчають, працюють у межах визначеної конвенції, тобто за домовленістю, створюючи образи-символи й адаптуючи їх до різних ситуацій [Гунько 2010 : 320]. Таке визначення ми вважаємо найбільш вичерпним і релевантним для нашого дослідження.

МАС має тісні взаємозв'язки з критичним мисленням – процесом, за якого люди можуть характеризувати явища чи предмети, вислов-

лювати своє ставлення через дебати чи аргументи щодо власних поглядів і знаходити рішення будь-якої ситуації. Це процес аналізу, синтезу й перевірки оцінки надійності (цінності) інформації; здатність розуміти ситуацію в глобальному масштабі, знаходити причини й альтернативні методи; мати можливість генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів та аргументів, правильно застосувати результати до проблеми й прийняти обгрунтоване рішення – чому довіряти й що робити далі [Нікітченко, Тарасова 2017 : 56].

Головною цілю МАС є вивчення великих обсягів лексичного й граматичного матеріалу, не зазубрюючи його, а запам'ятовуючи за допомогою асоціацій, які генеруються на основі власного життєвого досвіду й фонових знань. Уявляючи щось і створюючи асоціації, які сприяють запам'ятовуванню лексичних і граматичних одиниць, здобувач повинен вміти активно й творчо сприймати інформацію, різносторонньо аналізувати її, висловлювати думку й уміти застосовувати отриманні знання на практиці.

МАС може об'єднувати в собі не лише асоціації, а й аналогії. Мислення за аналогією – це отримання знань про маловивчений предмет або явище шляхом перенесення на нього знань про подібне до нього за суттєвими ознаками. А асоціація – це зв'язки між уявленнями, коли одне з уявлень викликає інше. Виникає «місток» між розв'язуваною задачею та вихідними ознаками чи властивостями іншого об'єкта. Об'єктом може бути будь-що: жива й нежива природа, казкові персонажі, спогади, образи чи символи, емоції, рухи, навіть запахи чи звуки. Якщо аналогія – це подібність, то асоціація – це кореляція якихось властивостей чи якостей, навіть дуже далеких. Тому аналогія – це лише використання вже наявних знань і навичок, близьких і спільних до нового, а асоціативне мислення – це творчий синтез свого життєвого досвіду, який допомагає вчитися далі [Здравчева 2020].

Водночас якою б не була причина або обставини, що спонукають людину до вивчення іноземної мови, вікові особливості мають неабиякий вплив на процес навчання та його успішність. Саме тому зважають на психолого-педагогічні критерії для ефективного залучення асоціативних методик викладання.

Етап молодшого шкільного віку проявляється в кількісних та якісних змінах психічних процесів та особистісних структур. Це вік, коли на зміну ігровій діяльності приходить навчальна, а їх комбіноване використання стає ефективним у вивченні іноземної мови.

У молодших школярів навчальна діяльність формується на основі ігрової. Такий вік вважають сенситивним для засвоєння іноземної мови, що пов'язано з особливостями психічного розвитку й насамперед розумової діяльності. На такому етапі розвитку здобувачам характерні вроджені мовні здібності, адаптивність мозку й артикуляційного апарату, висока слухова диференціальна чутливість, спроможність до точної імітації, схильність до наслідування, потреба в спілкуванні, у грі [Жижкин 1998 : 5].

Інклюзивна освіта в Україні є досить новим явищем; новації не прості як для вчителів, так і для учнів та їх батьків. *Діти з особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку* – це діти, які мають відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку, зумовлені вродженими чи набутими розладами [Таранченко, Найда 2007 : 19]. Потрапивши до закладу освіти, дитина залишиться на самоті з проблемами, якщо в освітньому закладі не підвищуватимуть рівень та обсяг необхідних освітніх послуг, зокрема таких як навчання за індивідуальними навчальними планами й програмами, наявність дидактичних матеріалів, спеціального обладнання. У 1–2 класах адаптація проходить досить легко, без значних бар'єрів, оскільки діти в такому віці дуже допитливі й демократичні, вони ще не мають стійких упереджень. Лише необхідно, щоб таким же толерантним було ставлення педагогів, адже діти в такий період певним чином переймають патерни (стійкий шаблон поведінки [Синявський, Сергєєнкова 2007 : 200]) поведінки дорослих.

Коли йдеться про іноземні мови, то діти з обмеженими можливостями можуть зіткнутися з певними перешкодами в навчанні, зокрема труднощами під час збагачення словникового запасу (процес може бути уповільненим); труднощами із засвоєнням граматики й синтаксису (певні вади здоров'я унеможливають їх автоматизоване використання на практиці внаслідок загального розвитку дитини), виконанням аудіювання (фонологічні труднощі

унеможливають розрізнення подібних звуків) [Шапочка 2007].

Завдяки інклюзивному навчанню дитина з психофізичними порушеннями має можливість опанувати принаймні початковий рівень іноземної мови, що дає можливість соціалізуватися в сучасному суспільстві й усуває труднощі в спілкуванні з ровесниками. Саме тому вважаємо, що досить важливе створення та підбір методів навчання, які були б одночасно доступними для закладів освіти й найефективнішими для навчання.

МАС є досить універсальним методом, але він не може бути однаково ефективним для всіх категорій дітей із психофізичними порушеннями. Тому слід виділити групи, для яких цей метод буде оптимальним. Класифікація дизонтогенезу була розроблена В. В. Лебединським, який виділяє такі критерії:

а) ретардація (запізнювання або призупинення) усіх або певних сторін психічного розвитку:

1) недорозвинення: характерне раннє ураження, коли наявна незрілість мозку;

2) затриманий розвиток: характерне уповільнення темпу формування пізнавальної та емоційної сфер з їх тимчасовою фіксацією на ранніх вікових етапах;

б) випадання окремих психічних або фізичних функцій:

3) пошкоджений розвиток: характерний пізніший (після 2–3 років) патологічний вплив на мозок, коли велика частина мозкових систем уже сформована;

4) дефіцитарний розвиток, пов'язаний із важкими порушеннями аналізаторів;

в) асинхронія (нерівномірність) розвитку:

5) спотворений розвиток: характерне порушення послідовності процесу формування психічних функцій;

б) дисгармонійний розвиток: диспропорційність психіки в її емоційно вольовій сфері [Лебединский 2006 : 34–39].

Отже, категорії дітей, які належать до 1, 3, 6 варіантів, будуть сприйнятливими до вивчення іноземної мови за допомогою МАС. Також можна розглядати частково й четверту групу за умови, якщо порушення розвитку аналізаторів незначні.

Проводячи дослідження, зосереджуємо увагу на четвертій групі, а саме на дітях із пору-

шеннями опорно-рухового апарату, а також на шостій групі, а саме на дітях із порушеннями концентрації уваги й із надмірною активністю після перенесених у ранньому дитинстві хвороб. Таким учням часто складно сконцентруватися на якійсь одній діяльності. Саме асоціативна методика спрямована на те, щоб допомогти учням подолати такі труднощі, адже розвиває навички й уміння учнів, стимулює їхню увагу, покращує запам'ятовування, підштовхує до створення нових оригінальних ідей і смислових зв'язків. Не порушуючи структуру уроку, можемо повністю забезпечити потребу дітей у руховій активності. Для підготовки уроку з використанням МАС вчитель повинен чітко слідувати логічній послідовності від простого до складного.

У процесі учіння іноземної мови з використанням МАС можна виділити три основні етапи:

1. Презентація мовного матеріалу.
2. Практика або пасивне мовлення.
3. Продукування або активне мовлення

[Малаховська, Шелудченко 2021 : 59].

На уроках учитель застосовує різні ігрові команди, залучає назви предметів, явищ і створює разом з учнями асоціативні символи до них, працюючи за певним алгоритмом: вироблення асоціативних символів до нових лексичних одиниць; перевірка розуміння дітьми вироблених асоціацій рідною мовою; презентація нової лексики іноземною мовою з одночасним показуванням символів [Гулько 2010 : 323].

Образи – символи предметів дій чи явищ – це виявлення творчої фантазії вчителя та учнів. Кожен педагог може по-своєму імітувати поданий предмет чи явище. Головне, щоб імітація була наближена до реальної дійсності, а також щоб учні розуміли вчителя, а він – учнів.

Під час вивчення теми «Моя сім'я» можна запропонувати такі асоціації: а mother – дві руки схрещені й міцно притиснені до грудей, символізують обійми; а father – показуємо вказівний палець, ніби сваримо; а sister – робимо рух руками, ніби тримаємо спідницю; а brother – штовхаємо м'ячик однією ногою.

У процесі пояснення коментарі рідною мовою мають важливе значення тільки на початковому етапі, далі така необхідність зникає. Пояснивши принципи створення асоціацій,

перевіряємо їх розуміння та запам'ятовування здобувачами. Від ефективності й цілеспрямованості етапу залежить уся подальша робота над лексикою, тому педагог має обрати найефективніший спосіб презентації нових слів відповідно до вікових особливостей дітей.

Основними видами вправ асоціативного методу є умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні й продуктивні вправи, в яких учені сприймають зразки мовлення та виконують певні дії відповідно до створеної учителем мовленнєвої ситуації:

1. Імітація зразку мовлення. Учні використовують мову жестів, щоб відтворювати команди учителя. Наприклад, гра «Пантоміма» або «Крокодил» і вправи з таким комунікативними завданнями: «Оживіть» команди. Зобразіть символами. Працюємо за технологіями *Look, listen and do / Look, listen, do and say / Listen, do and say*. Вправи *Do and say / Say – do* схожі на попередні, але вони трохи складніші, тому що виконуються без допомоги вчителя на третьому етапі уроку.

2. Підставлення в зразок мовлення. Такі вправи використовуються для практики лексичних одиниць, активного застосування мови як засобу мислення. Пропонують використовувати вправи на різні типи питань [Гусак 2012 : 125]. Такі завдання використовуються, щоб розвинути довільну увагу учнів, адже для її виконання необхідна концентрація та уміння аналізувати.

3. Об'єднання зразків мовлення в понадфразові єдності. Наприклад, опис тварин за схемою [Гусак 2012 : 126]. Вправи такого типу можуть використовуватися, щоб тренувати довільну й логічну пам'ять, конкретно-образне мислення, а також для активного використання мови. Застосовується на етапі продукування.

Можна залучити гру «Уявне дерево». Один з її учасників зображує дерево (високо підняті догори руки), інші виконують різноманітні дії щодо нього, складаючи римівки: 1, 2, 3 – Go to the tree; 1, 2, 3 – Run to the tree; 1, 2, 3 – Hop to the tree; 1, 2, 3 – Fly to the tree і так далі.

Вигляд класної кімнати є одним з елементів зовнішньої мотивації для учасників освітнього процесу. Цікаві та яскраві зображення, таблиці, незвичне розміщення парт, наявність іграшок – усе це може зацікавити кожну дитину й при-

вернути увагу. Для використання МАС важливі наочність та іграшки, що пришвидшують вивчення матеріалу. Асоціативний метод не заперечує й використання аудіо й відеоресурсів.

Творення асоціацій і створення умов, максимально наближених до реального життєвого середовища, уможлиблює мимовільне запам'ятовування матеріалу, наближує процес навчання до невимушеного сприйняття, дає змогу зрозуміти й запам'ятати порівняно велику кількість мовних одиниць і граматичних структур. МАС виключає перевантаження пам'яті дітей, на уроці не потрібно довгих перерв для відпочинку, оскільки навчальний матеріал сприймається без інтелектуальних і фізичних зусиль, що важливо для дітей із психофізичними особливостями.

Висновки. Молодший шкільний вік з образним мисленням є важливим періодом для вивчення іноземної мови, що передбачає широке використання асоціацій у навчальному процесі молодших школярів. Раннє вивчення іноземної мови необхідне здобувачам освіти.

Перевага методу асоціативних символів над іншими формами навчання полягає в тому, що він ігровий. Таке навчання зовсім не обтяжує дитину, вона без втоми може сприймати великий обсяг інформації, а отже, граючись, вчиться. Успіх методу головним чином залежить від зусиль вчителя, тому що саме він має створити невимушену атмосферу в процесі навчання, коли діти зможуть не боятися висловлювати свої думки, проявляти свою фантазію, вивчати нову мову через «живе» мовлення, найбільш наближене до ситуацій реального життя. Залучення різних аналізаторів допомагає учням компенсувати свої особливості й розвивати вроджені задатки. Ігри захоплюють увагу, розвивають пам'ять, спонукають учнів до активної взаємодії з вчителем.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в дослідженні МАС для корекційних програм, адже метод лише набуває популярності у вітчизняній освіті й використовується лише в окремих дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Собрание сочинений : в 4-х томах. Москва : Мысль, 1976. Т. 1. 550 с.
2. Горошко Е. И. Интегративная модель свободного ассоциативного эксперимента. Москва : Изд. группа «РА-Каравелла», 2001. 320 с.
3. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 1984. 400 с.
4. Гунько С. В., Гусак Л. Є., Єфіменко О. І., Стадник Н. Р. Англійська мова для дітей молодшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів за методикою асоціативних символів. Луцьк, 2010. 139 с.
5. Гунько С. В. Метод асоціативних символів – сучасний високоефективний метод вивчення іноземної мови на початковому етапі. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 8. С. 319–329.
6. Гусак Л. Є. Психологічні передумови асоціативного навчання іноземної мови учнів першого класу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 43 (2). С. 119–127.
7. Жинкин Н. И. Язык. Речь. Творчество. Москва : Лабиринт, 1998. С. 2–12.
8. Лебединский В. В. Нарушения психического развития в детском возрасте : учебное пособие. 3-е издание. Москва : Академия, 2006. 144 с.
9. Локк Дж. Сочинения : в 3-х томах. Т. I / Ред. : И. С. Нарский, А. Л. Субботин. Москва : Мысль, 1985. 621 с.
10. Малаховська Я. І., Шелудченко С. Б. Асоціативна методика навчання іноземної мови (англійської) в інклюзивному освітньому середовищі 1–2 класів. *Пріоритети германської та романської філології* : збірник матеріалів. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 58–61.
11. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови : навчально-практичний посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.
12. Полное собрание творений Платона в 15-ти томах / Перевод под ред. С. А. Жебелева, А. П. Карсавина, Э. Л. Радлова. Петербург : Academia, 1923. Т. 5. 216 с.
13. Потебня А. А. Слово и миф. Москва : Правда, 1989. 624 с.
14. Пристли Дж. Избранные сочинения. Москва : Соцэкгиз, 1934. 319 с.
15. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченко. Київ : Наук. світ, 2007. 274 с.
16. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : Навчально-методичний посібник. Київ, 2007. 124 с.
17. Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию / Пер. с франц. А. А. Холодовича. Москва : Прогресс, 1977. 696 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Здравчева Т. М. Розвиток творчого мислення учнів НУШ: вправи і задачі. 2020. *Управління освіти Миколаївської міської ради* : вебсайт. URL: <http://osvita.mkrada.gov.ua/zahalna-serednia-osvita/20289/>.
2. Метод Асоціативних Символів через імітацію, максимально наближену до реальності. 2013. *Innovate Logic* : вебсайт. URL: http://innovatelogic.com/blog_poradu_dla_uchitelya/method_of_associated_symbols_opus_new.html.
3. Оноко Л. В. Переваги та недоліки інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. *Відділ освіти, молоді, спорту та культури Канівської районної державної адміністрації* : вебсайт. URL: <http://osvita.kaniv.info/psihologicna-sluzba/internet-seminar-problemi-formuvanna-spriatlivih-umov-dla-vsebicnogo-rozvitku-ditej-molodi-z-osoblivimi-potrebami>.
4. Спусканюк Г. С. Новий підхід до вивчення англійської мови на початковому етапі. *Блог учителя англійської мови Спусканюк Ганни Семенівни* : вебсайт. URL: http://anurok16.blogspot.com/2015/12/blog-post_20.html.
5. Шапочка К. А. Сучасні підходи до вивчення іноземної мови школярами з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : збірник наукових праць. 2007. № 2 (4). С. 133–137. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/563>.
6. Cambridge Dictionary. 2021. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/association>.
7. Merriam-Webster dictionary. 2021. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/association>.

REFERENCES

1. Aristotle. (1976). *Sobranie sochineniy v 4-kh tomakh* [Essays in 4 volumes]. Moscow: Mysl. [in Russian].
2. Goroshko, E. I. (2001). *Integrativnaya model' svobodnogo assotsiativnogo eksperimenta* [Integrative model of free associative experiment]. Moscow: Publishing group "RA-Caravella". [in Russian].
3. Gunko, S. V. (2010). Metod asociatyvnykh symboliv – suchasnyj vysokoefektyvnyj metod vyvchennja inozemnoji movy na pochatkovomu etapi [The method of associative symbols – a modern highly effective method of learning a foreign language at the initial stage]. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University*, no. 8, pp. 319–329.
4. Gunko, S. V., Gusak, L. E., Efimenko, O. I., Stadnik, N. R. (2010). *Anghlijsjka mova dlja ditej molodshogo shkyl'nogho viku zaghajnoosvitnikh navchalnykh zakladiv za metodykoju asociatyvnykh symboliv* [English for primary school children in secondary schools by the method of associative symbols]. Lutsk. [in Ukrainian].
5. Gusak, L. E. (2012). Psykhologichni peredumovy asociatyvnogho navchannja inozemnoji movy uchniv per-shogho klasu [Psychological prerequisites for associative foreign language learning of first grade students]. *Psychological and pedagogical problems of rural schools*, no. 43, pp. 119–127
6. Humboldt, W. (1984). *Izbrannye trudy po yazykoznaniju* [Selected works on linguistics]. Moscow: Progress.
7. Karsvina, L. P., Radlov, E. L., Zhabeleva, S. A. (1923). *Polnoe sobranie tvoreny Platona v 15-ti tomakh* [Complete collection of Plato's works in 15 volumes]. vol. 1. Petersburg: Academy. [in Russian].
8. Lebedinsky, V. V. (2006). *Narusheniya psikhicheskogo razvitiya v detskom vozraste* [Disorders of mental development in childhood]. 3rd ed. Moscow: Academy. [in Russian].
9. Locke, J. (1985). *Sochineniya v 3-kh tomakh* [Essays in 3 volumes]. vol. 1. Ed. Narsky I. S. Moscow: Mysl. [in Russian].
10. Malakhovska, Y., Sheludchenko, S. (2021). Asociatyvna metodyka navchannja inozemnij movi (anghlijskij) v inkljuzyvnomu osvithnomu seredovyshhi 1–2 klasiv [Associative method of foreign language (english) learning in the inclusive educational environment of 1–2 grades]. *Priorities of Germanic and Romance philology*: coll. materials. Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University. pp. 58–61.
11. Nikitchenko, O. S., Tarasova, O. A. (2017). *Formuvannja navychok krytychnogho myslennja na urokakh inozemnoji movy* [Formation of skills of critical thinking in foreign language lessons]. Kharkiv: Printing House Madrid. [in Ukrainian].
12. Potebnya, A. A. (1989). *Slovo i mif* [Word and myth]. Moscow: Pravda. [in Russian].
13. Priestley, J. (1934). *Izbrannye sochineniya* [Selected works]. Moscow: Second-hand book seller. [in Russian].
14. Saussure, F. (1977). *Trudy po yazykoznaniju* [Works on linguistics]. Moscow: Progress. [in Russian].
15. Siniavskii, V. V., Sergeienkova, O. P. *Psikhologichnij slovník* [Psychological dictionary]. Ed. N. A. Pobirchenko. Kyiv: Nauk. swit. [in Ukrainian].
16. Taranchenko, O. M., Naida, Y. M. (2007). *Vrakhuvannja vidminnostej rozvytku ta navchalnoji dijajnosti ditej z osoblyvostjamy psykhofizychnogho rozvytku v procesi navchannja. Inkljuzyvna shkola: osoblyvosti orghanizaciji ta upravlinnja* [Taking into account the differences in the development and educational activities of children with features of psychophysical development in the learning process. Inclusive school: features of organization and management]. Kyiv. ([in Ukrainian].
17. Zhinkin, N. I. (1998). *Yazyk. Rech'. Tvorchestvo* [Language. Speech. Creativity]. Moscow: Labyrinth. [in Russian].

SOURCES

1. Cambridge Dictionary. (2021). Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/association>.
2. Merriam-Webster dictionary. (2021). Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/association>.
3. Onoko, L. V. *Perevahy ta nedoliky inkljuzyvnogho navchannja v zaghajnoosvitnikh navchalnykh zakladakh* [Advantages and disadvantages of inclusive education in secondary schools]. Retrieved from: <http://osvita.kaniv.info/>

psihologicna-sluzba/internet-seminar-problemi-formuvanna-spriatlivih-umov-dla-vsebicnogo-rozvitku-ditej-molodi-z-osoblivimi-potrebami.

4. Shapochka, K. A. *Suchasni pidkhody do vyvchennja inozemnoji movy shkoljaramy z osoblyvymy osvithnomy potreby* [Modern approaches to learning a foreign language by students with special educational needs]. Retrieved from: <http://ap.uu.edu.ua/article/563>.

5. Spuskanyuk, G. S. *Novyj pidkhid do vyvchennja anghlijskoji movy na pochatkovomu etapi* [A new approach to learning English at an early stage]. Retrieved from: http://anurok16.blogspot.com/2015/12/blog-post_20.html.

6. *Metod Asociatyvnykh Symvoliv cherez imitaciju, maksimaljno nablyzheniu do realnosti* [The method of Associative Symbols through simulation as close as possible to reality]. (2013). Retrieved from: http://innovatologic.com/blog_poradu_dla_ychitelya/method_of_associated_symbols_opus_new.html.

7. Zdravcheva, T. (2020). *Rozvytok tvorchoho myslennja uchniv NUSh: vpravy i zadachi* [Development of creative thinking of NUS students]. Retrieved from: <http://osvita.mkrada.gov.ua/zahalna-serednia-osvita/20289/>.

S. B. SHELUDCHENKO

*Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Conversational English,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine
E-mail: sheludchenko@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5998-1531>*

Y. I. MALAKHOVSKA

*Student,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine
E-mail: malahovska.yaryna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8066-5405>*

ASSOCIATIVE METHOD OF ENGLISH TEACHING IN THE INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A STUDY OF 1–2 GRADERS

The article defines the concept of “The method of associative symbols” (MAS) and describes the essence of associative method, its functionality and significance for teaching a foreign language in an inclusive educational environment. Psychological and pedagogical criteria for using associative teaching methods effectively have been established. The main skills that help to develop this technique in mastering a foreign language are considered. Its advantages and challenges have been described. The strategies of applying associations in the process of teaching students with psychophysiological disorders have been depicted. The types of students sensitive to MAS have been outlined.

MAS is a method of live teaching, a game method, it is a language of movements, gestures, facial expressions. It allows a child to discover the world through communication and play. The main advantage of this method is its game form, because while playing a child learns and does not get tired. The method develops students’ skills, stimulates their attention, improves memorization, stimulates new original ideas and meaningful connections. MAS is mainly focused on the study of foreign vocabulary.

The following analyzers can be used with this method in the process of learning foreign languages: vision, hearing, speech and motor analyzers, so that students with psychophysical disorders can compensate for some of their disabilities. The imaginative thinking is developed, complex learning material is enabled to be transformed into simple, and boring – into interesting by MAS. Students and teachers are made equal participants in the learning process by using MAS, and the imagination is shown, the ideas are expressed.

The Training, with the help of the game, can be revised the vocabulary of the topic, organized a relaxing atmosphere at the lesson, activated the children’s knowledge, taught them to use active vocabulary in different speech situations, to develop children’s creativity. The great efforts must be taken to create a convenient environment in which students, without straining, easily learn a great amount of learning material. It has been outlined that MAS is one of the most effective ways to semantise lexical units, which helps solve one of the major problems of learning a foreign language – to store linguistic material in child’s memory.

Key words: inclusive education, method of associative symbols, analyzers, psychophysical disorders, game, foreign language.